

Підвищення ВИМОГ до сирого МОЛОКА відтерміновується на два роки

The increase in requirements for raw milk is postponed for two years

Наталія Щирова, керівник експертної групи у сфері безпечності харчових продуктів, здоров'я та благополуччя тварин директорату державної політики у сфері санітарних та фітосанітарних заходів Мінекономіки

Ірина Висоцька, координатор компонента «Молочний сектор», швейцарсько-українська програма «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України»

З набранням чинності наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Вимог до безпечності та якості молока і молочних продуктів» № 118 від 12 березня 2019 року (надалі — наказ Мінагрополітики № 118/2019) з 1 січня 2020 року в Україні було розпочато перехідний період з наближення до європейських вимог шляхом поетапного підвищення граничних значень для критеріїв до сирого молока: рівня загального бактеріального забруднення (ЗБЗ) й кількості соматичних клітин (КСК), а також мінімальної періодичності їх контролю за

зразками, відібраними в господарстві або в пункті закупівлі молока (табл. 1).

Слід зауважити, що двокрокова поетапність у підвищенні вимог до сирого молока була притаманна свого часу й країнам Європейського Союзу (ЄС) у рамках Директив 85/397/ЄЕС та 92/46/ЄЕС. Таким чином, з 1992 року в ЄС сире молоко, призначене для виробництва термічно обробленого питного молока та ферментованих молочних продуктів, мало відповідати мінімальному стандарту «100/400»¹. Також Директивою 92/46/ЄЕС дозволялося ще до 1998 року для виробництва інших молоч-

них продуктів використовувати молоко з показниками не більш ніж «400/500» відповідно, але це було радше винятком у виробничій практиці.

Європейські директиви разом із розвитком лабораторної діагностики дали потужний імпульс у підвищенні якості сирого молока на початку 1990-х у Західній Європі.

Підхід до відбору зразків «на фермі» зафіксував чітку відповідальність за якість молока на первинному рівні, тобто за самим фермером, щодо непорушності протоколу доїння, ефективного миття, дезінфекції обладнання та швидкого охолодження.

¹ Кількість мікроорганізмів – не більш ніж 100 тис. КУО/мл, кількість соматичних клітин – не більш ніж 400 тис. клітин/мл.

Виробництво молока низької якості в ЄС позбавлене сенсу і з точки зору штрафних санкцій з боку молокопереробника. Так, уже майже двадцять років середні фактичні показники кількості соматичних клітин в 1 мл молока не перевищують 200 тисяч, а кількість мікроорганізмів — 20 тисяч/мл. Утім, у Східній Європі структурні зміни відбувалися значно повільніше та перехідний період у наближенні до вимог Регламентів ЄС на прикладі Болгарії та Румунії теж відкладався.

Не винятком став і молочний сектор України.

У рутинній системі оцінки якості молока вітчизняними операторами ринку зафіксована класифікація молока за гатунками (екстра, вищий, перший) залежно від фізико-хімічних та мікробіологічних показників згідно з ДСТУ 3662:2018 «Молоко-сировина коров'яче. Технічні умови».

Відповідно до статистичної інформації Державної служби статистики України «Надходження молока на переробні підприємства за 9 місяців 2020 року» питома вага молока першого гатунку становила 43 % (рис. 1.), що в перерахунку на молоко сире встановленої базисної жирності дорівнює 1,93 млн тонн молока.

Інакше кажучи, якби Мінекономіки не відтермінувало наступний запланований етап підвищення Вимог до безпечності та якості мо-

лока і молочних продуктів з 01 січня 2021 року на два роки — до 01 січня 2023 року (див. табл. 1), то молокопереробні підприємства мали б відмовитися від приймання та закупівлі близько 2 млн т. молока.

У розрізі постачальників сирого молока на переробку питома вага молока першого гатунку за результатами дев'яти місяців 2020 року також залишається суттєвою, а саме:

- ◆ від сільськогосподарських підприємств — 31,4 %;
- ◆ від господарств населення — 81 %.

Неготовність молочного сектору до наступного етапу підвищення вимог є очевидною. З іншого боку, дворічна пролонгація перехідного періоду важлива й для належної підготовки міністерської діяльності з формування політики та компетентного органу, Держпродспоживслужби, з метою виконання відповідних заходів державного контролю виробництва та введення в обіг сирого молока.

Для цього в рамках Робочої групи з питань удосконалення регулювання сфери виробництва сирого молока, що вводиться в обіг, та контролю за ним² при Мінекономіки (далі — Робоча група) розробляється стратегічний документ «План заходів із реалізації перехідного періоду для забезпечення ефективного впровадження Вимог до безпечності та якості молока і молочних продуктів».

Які заходи є пріоритетними?

Це насамперед встановлення належного рівня виконання нових вимог усіма операторами ринку молока й молочних продуктів, що забезпечить рівні умови конкуренції та захист прав споживачів.

Так, дотримання встановлених наказом Мінагрополітики № 118/2019 норм щодо здоров'я тварин, спеціальних гігієнічних вимог до виробництва молока, його зберігання, транспортування та до залученого персоналу підлягає перевірці у формі інспектування господарств із виробництва молока. З цією метою в рамках діяльності Робочої групи вже розроблено проєкт переліку питань для здійснення заходів контролю.

Наступним важливим завданням Робочої групи є завершення праці над переглядом вимог до дрібнотоварного виробництва сирого молока, пунктів збирання (закупівлі) та введення їх в обіг.

Третім пріоритетом є створення надійної та прозорої системи контролю, яка відповідала б новим підходам: дотримання вимог підлягає перевірці репрезентативною кількістю зразків молока чи молозива, відібраних рандомізованим методом у місці первинного виробництва та/або зберігання молока, що досліджуються в уповноважених акредитованих лабораторіях із подальшим аналізом тенденції результатів як операторами ринку, так і уповноваженими

Табл. 1. Критерії придатності сирого молока для введення в обіг в Україні та в Європейському Союзі

Показник	Значення критеріїв			
	Наказ Мінагрополітики № 118/2019 ³			Регламент (ЄС) № 853/2004
	З 01 січня 2020 р.	З 01 січня 2023 р.	З 01 січня 2024 р.	
ЗБЗ, КУО/мл	500 000	300 000	100 000	100 000
КСК, клітин/ мл	500 000	400 000	400 000	400 000

² Робоча група, що утворена на виконання завдань відповідно до Положення, затвердженого наказом Мінекономіки від 14.05.2020 № 881-20.

³ З урахуванням змін відповідно до наказу Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 2760 від 24.12.20 «Про внесення змін до наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України від 12 березня 2019 року № 118», що зареєстрований у Мін'юсти від 31.12.2020 за № 1335/35618. Набрання чинності з моменту опублікування — 12 січня 2021 року.

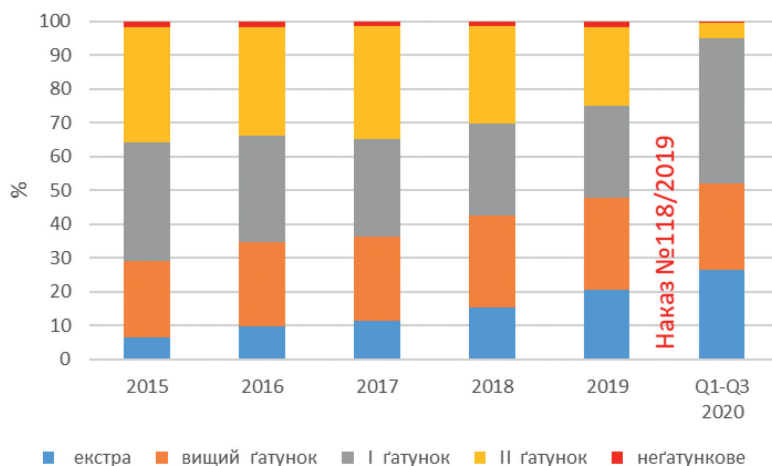

Рис. 1. Якість молока коров'ячого незбираного, купленого переробними підприємствами в с.-г. підприємств та господарств населення за 2015 – 9 місяців 2020 рр. за ґатунками, %

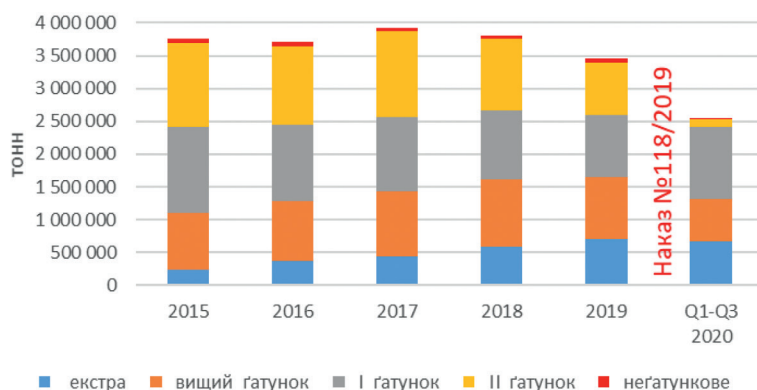

Рис. 2. Якість молока коров'ячого незбираного, купленого переробними підприємствами в с.-г. підприємств та господарств населення за 2015 – 9 місяців 2020 рр. за ґатунками, тонн

⁴ Швейцарсько-українська програма «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України», впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) в партнерстві із SAFOSO AG (Швейцарія), www.qftp.org.

особами відповідно до статті 40 Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» № 2042-VIII від 18 травня 2017 року.

Із цією метою в рамках діяльності проекту технічної допомоги⁴ за підтримки Державного Секретаріату Швейцарії з економічних питань (SECO) спільно з Держпродспоживслужбою реалізується Пілотний проект із запровадження програми контролю сирого молока. Також за фінансування Швейцарської Конфедерації було придбане для лабораторій Держпродспоживслужби у Вінницькій, Миколаївській, Полтавській та Харківській областях необхідне обладнання та реактиви для проведення лабораторних досліджень сирого молока. Розроблено програмне забезпечення «Молочний модуль», однією з функцій якого є розрахунок середньої геометричної величини значення для ЗБЗ та КСК на відповідність пункту 2 Розділу II Вимог до безпечності та якості молока і молочних продуктів. Наступним кроком є розробка спільно із залученими сторонами дорожньої карти з розгортання програми контролю молока на національному рівні.

Більше про Пілотний проект див.: https://qftp.org/wp-content/uploads/2020/08/pilot-project_for-web.pdf

Цілями таких стратегічних змін є утворення стійкого розуміння достовірності нанесеного на молочному продукті маркування та довіра до якості й безпечності такої продукції з боку національного споживача та споживачів країн — торговельних партнерів України.

